

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om skatt på arv och gåva

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att lagen om skatt på arv och gåva ändras. Det föreslås att arvsbeskattningen lindras. Den nedre gränsen för den beskattningsbara arvsandelen höjs från 3 400 till 20 000 euro. Skalan ska dessutom omstruktureras så att skatten är 10 procent på den del av arvsandelen som överstiger 20 000 euro, 13 procent på den del som överstiger 40 000 euro och 16 procent på den del som överstiger 60 000 euro.

Makeavdraget i arvsbeskattningen föreslås bli höjt från 6 800 till 60 000 euro och minderårighetsavdraget från 3 400 till 40 000 euro. Minderårighetsavdragets räckvidd ska begränsas så att rätten till avdrag bara gäller en sådan bröstarvinge till arvlåtaren som har närmast rätt att ärva denne.

I propositionen föreslås en särskild gåvoskatteskala. Beloppet av den minsta beskatt-

ningsbara gåvan ska höjas från 3 400 till 4 000 euro i motsvarighet till förändringen i konsumentprisindex.

Tredje skatteklassen föreslås bli slopad vid både arvs- och gåvobeskattningen genom att skatten på arv och gåva för avlägsna släktingar och utomstående, som nu hänförs till tredje skatteklassen, blir lika med det dubbla beloppet för skatten enligt första skatteklassen. Dessutom ska kretsen av personer som hör till första skatteklassen utvidgas när det är fråga om bröstarvingar till barn till arvlåtarens make, arvingar i direkt uppstigande led samt personer i adoptivförhållande.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2008.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2008 och avses bli behandlad i samband med den.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
MOTIVERING	3
1 Nuläge	3
1.1 Lagstiftning och praxis	3
1.2 Arvs- och gåvobeskattningen i en del andra länder	6
2 Bedömning av nuläget	8
3 Föreslagna ändringar	9
3.1 Arvsbeskattningen	9
3.2 Beskattningen av gåva	12
4 Propositionens konsekvenser	13
4.1 Konsekvenser för arvtagarnas ställning	13
4.2 Konsekvenser för intäkterna av arvsskatt	13
4.3 Konsekvenser i ett könsperspektiv	15
5 Ikraftträdande	15
6 Beredningen av propositionen	16
7 Samband med andra propositioner	16
LAGFÖRSLAG	17
Lag om ändring av lagen om skatt på arv och gåva	17
BILAGA	19
PARALLELLTEXT	19
Lag om ändring av lagen om skatt på arv och gåva	19

MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Lagstiftning och praxis

Lagen om skatt på arv och gåva (378/1940) föreskriver att skatt ska betalas på arv och gåva. Det är fråga om beskattning av vederlagsfri förmögenhetstillväxt. Arv och gåvor har ansetts som lämpliga föremål för beskattning eftersom de höjer mottagarens skattebetalningsförmåga. Arvsskatten kompletterar också den övriga beskattningen i skattesystemet. Den vägen blir skattefria inkomster och orealiserade värdeökningar beskattade åtminstone en gång per generation.

Skatten riktar sig mot vederlagsfria fång till skillnad från överlåtelse mot vederlag; vinsten på dem beskattas enligt bestämmelserna om beskattning av överlåtelsevinst i inkomstskattelagen (1535/1992). Om överlåtelsen bara delvis sker mot vederlag och vederlaget är högst 75 procent av den överlåtna egendomens gängse värde, anses den vederlagsfria andelen som gåva.

Beskattningen av arv och gåva anknyter till inkomstbeskattningen genom beskattningen av överlåtelsevinst. Vinsten på överlåtelse av egendom, m.a.o. överlåtelsepriset minus anskaffningsutgiften och utgifter för grundlig förbättring, är skattepliktig inkomst. När det handlar om överlåtelse av egendom som förvärvats som arv eller gåva, anses värdet vid arvs- eller gåvobeskattningen utgöra anskaffningsutgiften enligt 47 § 1 mom. i inkomstskattelagen. Om egendom som förvärvats som gåva överläts vidare inom ett år från donationen, anses emellertid givarens anskaffningsutgift som anskaffningsutgiften. Bestämmelsen avser att begränsa s.k. mellandonationer som gjorts för att minimera skatten och som utnyttjats för att höja anskaffningsutgiften i syfte att undvika skatt på överlåtelsevinst när den donerade egendomen säljs.

Gåvobeskattningen kompletterar arvsbeskattningen. Vederlagsfria fång under givarens livstid är i princip likställbara med fång som grundar sig på arv. Enligt 19 § 3 punkten i lagen om skatt på arv och gåva ska skatt betalas på gåvor under 3 400 euro från en och samma givare, om deras sammanlagda värde inom tre år uppgår till minst 3 400

euro. Analogt läggs enligt 16 § 1 mom. 2 punkten de gåvor som arvlåtaren inom tre år före dödsfallet gett arvtagaren till boets tillgångar. Från arvsskatten dras då tidigare betald skatt på gåva av. Till boets tillgångar läggs, oberoende av gåvotidpunkten, en gåva som enligt ärvdabalken (40/1965) ska beaktas vid arvskiftet, dvs. förskott på arv. Gåvosskatten är nödvändig för att förebygga att arvsskatten kringgås, och den minskar möjligheterna till betalningar i form av gåva som beskattas som inkomst.

Vid arvsbeskattningen bestäms arvingarnas skatter utifrån deras respektive arvsandel. När beskattningen verkställs har arvskiftet i regel inte genomförts och därför verkställs arvsbeskattningen utifrån en schablonmässig fördelning som grundar sig på bouppteckningsinstrument och testamente. Om arvskiftet redan har verkställts beaktas det i beskattningen.

Tillgångarna värderas till sitt gängse värde vid döds- eller donationstidpunkten, dvs. till det sannolika överlåtelsepriset. Från dödsboets tillgångar avdras enligt 9 § 2 mom. skulder och skäliga kostnader för den avlidnes begravning och bouppteckning, som är att betrakta som ett slags naturliga avdrag, samt skatter och avgifter som hänför sig till arvlåtarens livstid.

Vid arvsbeskattningen omfattar skatteunderlaget i princip boets alla tillgångar. En del tillgångar har emellertid undantagits.

Utifrån 8 § är den efterlevande maken inte skyldig att betala skatt på egendom som han eller hon fått genom ömsesidigt nyttjanderättstestamente och inte heller för den rätt som han eller hon enligt 3 kap. 1 a § i ärvdabalken har att hålla den avlidne makens kvarlåtenskap oskiftad i sin besittning. Däremot beskattas arvingen; värdet av nyttjanderätten beaktas enligt 9 § 3 mom. genom att dess kapitalvärde dras av från egendomens värde till den del det gäller bostaden och bohaget. Avdraget beror av den årliga avkastningen av nyttjanderätten och nyttjandetiden. Om nyttjanderätten har förbehållits på livstid, räknas avdraget ut utifrån en koefficient enligt lagens 10 § 2 mom. som bestäms på grundval av den förmånsberättigades ålder och den årliga avkastningen. I beskattningspraxis anses

5 procent som årlig avkastning på en stadigvarande bostad. En förmån som förbehållits för en bestämd tid värderas enligt 10 § 3 mom. till det kapitalvärde som den har när skattskyldighet inträder, beräknad enligt antalet fulla år som återstår av förmånen och en räntesats på 8 procent.

Försäkringsersättningar som betalats med anledning av en försäkrads död omfattas av arvsbeskattningen, om de inte är skattepliktig inkomst vid inkomstbeskattningen. Enligt 36 § 1 punkten i inkomstskattelagen är en försäkringsersättning som betalats till en i bestämmelsen nämnd nära anhörig såsom engångsersättning inte skattepliktig inkomst och därmed beskattas en sådan försäkringsersättning bara vid arvsbeskattningen. Men försäkringsersättningen är fri från arvsskatt upp till 35 000 euro. Om mottagaren är den efterlevande maken är hälften av försäkringsersättningen skattefri, dock minst 35 000 euro.

Normalt bohag i arvlåtarens eget eller familjens bruk, t.ex. möbler och husgeråd, kläder och annat lösöre i bostaden, är skattefritt upp till 3 400 euro.

Om dödsboandelen omfattar ett företag eller en del av ett företag och om mottagaren av dödsboandelen fortsätter företagsverksamheten med de tillgångar han eller hon fått, tillämpas en lättnad i samband med generationsväxling i företag enligt 55 § i lagen om skatt på arv och gåva. I praktiken betyder det att tillgångarna inte värderas till sitt gängse värde utan till 40 procent av ett jämförelsevärde enligt lagen om värdering av tillgångar vid beskattningen (1142/2005). Detta jämförelsevärde svarar mot beskattningsvärdet enligt förmögenhetsskattelagen (1537/1992).

Skatt behöver inte betalas på nyttjanderätt på livstid, pension eller någon annan förmån på livstid eller för ett bestämt antal år. I lagen ingår dessutom vissa mindre betydelsefulla befrielser från skatt.

Särskilda avdrag från arvsandelen är make-avdraget på 6 800 euro för make i arvingeställning och minderårighetsavdraget på 3 400 euro för ett barn eller adoptivbarn till arvlåtaren eller en bröstarvinge till dem som inte har fyllt 18 år.

Arvsskattens storlek beror på släktskapsförhållandet mellan den avlidne och arvtagaren. I första skatteklassen, som omfattar den

avlidnes barn och adoptivbarn samt deras bröstarvingar, make och makens barn, föräldrar och adoptivföräldrar, bestäms skatten på följande sätt enligt en progressiv skatteskala:

Arvsandelen, euro	Skatten vid nedre gränsen, euro	Skatten i procent på den del som överskrider nedre gränsen
3 400 — 17 000	85	10
17 000 — 50 000	1 445	13
över 50 000 —	5 735	16

I andra skatteklassen, som omfattar syskon och deras bröstarvingar, är skatten den dubbla och i tredje klassen, som omfattar avlägsnare släktingar och utomstående, trefaldig. En sambo hör till första skatteklassen, om bestämmelserna om makar i 7 § 3 mom. i inkomstskattelagen tillämpas vid beskattningen för dödsåret, dvs. om det handlar om personer som under skatteåret fortgående har levat under äktenskapsliknande former i gemensamt hushåll, utan att ingå äktenskap med varandra och som tidigare har varit gifta med varandra eller som har eller har haft ett gemensamt barn.

Den efterlevande maken har ställning som arvinge bara om bröstarvingar saknas, om han eller hon inte är testamentstagare. Det belopp som med stöd av giftorätt tillfaller den efterlevande maken vid avvitrning efter den avlidnes död omfattas inte av arvsbeskattning.

Arvsstatistik

År 2006 inflöt det 505 miljoner euro i skatt på arv och gåva, bestående till 80 procent av arvsskatt. Merparten av skatten, eller ca 70 procent, inflöt från skatter i första skatteklassen. Skatterna i första skatteklassen består till omkring 66 procent av arvsskatt. År 2004 inflöt det 472 miljoner euro och 2005 486 miljoner euro i skatt på arv och gåva. I statsbudgeten för 2007 beräknas den ge intäkter på 560 miljoner euro. Inkomsterna har beräknats utifrån de beräknade inkomsterna 2006, som var 535 miljoner euro. Men 2006 inflöt det 30 miljoner euro mindre än budgeterat i skatt på arv och gåva. Framför allt har intäkterna av gåvoskatten sannolikt minskat för att för-

vänningarna om en lindrigare arvs- och gåvobeskattnings har påverkat beteendet.

De bästa tillgängliga uppgifterna om mottagarna av arv och gåvor, storleken på arvsandelar och gåvor och fördelningen av in-
flutna skatter står att få ur materialet i skatteförvaltningens system för regelmässiga beskattningsbeslut under 2006. År 2006 betalade omkring 85 000 personer arvsskatt och drygt 20 000 gåvoskatt.

Av följande tabell framgår fördelningen av arvsandelar efter storlek och en hur stor del av de totala in-
flutna arvsskatterna arvsskatten i varje skatteklass utgör.

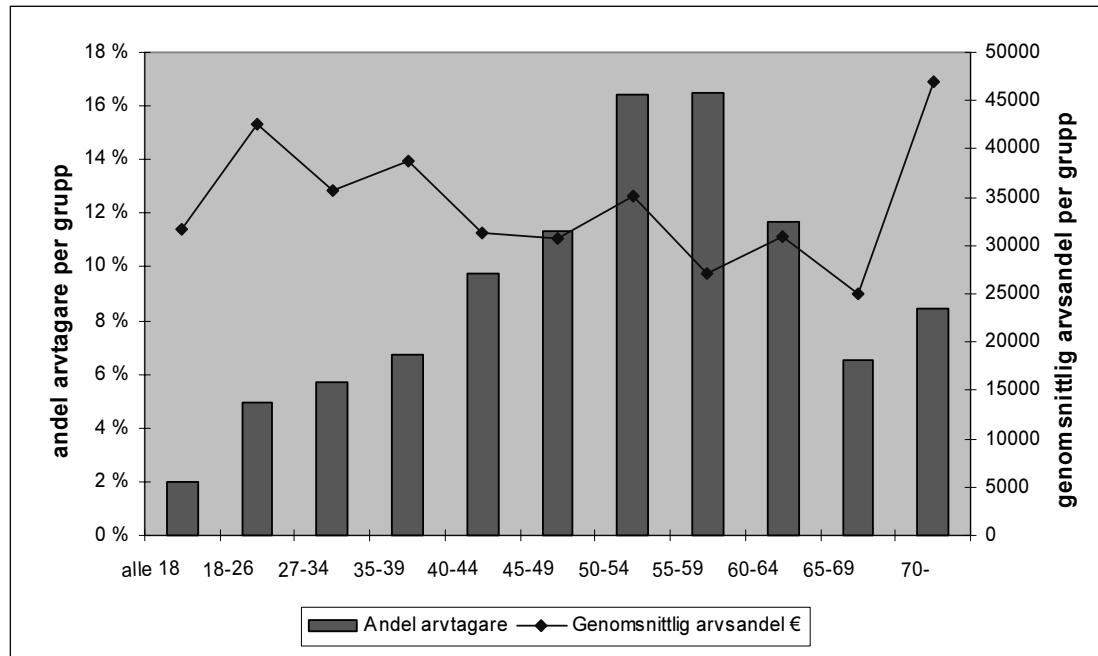
Arvsandel, euro	Arvtagare, %	Arvsskatt, %
3 400 — 10 000	33,0	2,9
10 000 — 20 000	24,7	6,7
20 000 — 30 000	13,2	7,2
30 000 — 40 000	8,0	6,7
40 000 — 60 000	8,7	11,1
60 000 — 100 000	6,7	15,6

100 000 — 200 000	4,4	21,8
200 000 — 1 000 000	1,1	16,7
Över 1 000 000	0,1	11,2
Totalt	100,0	100,0

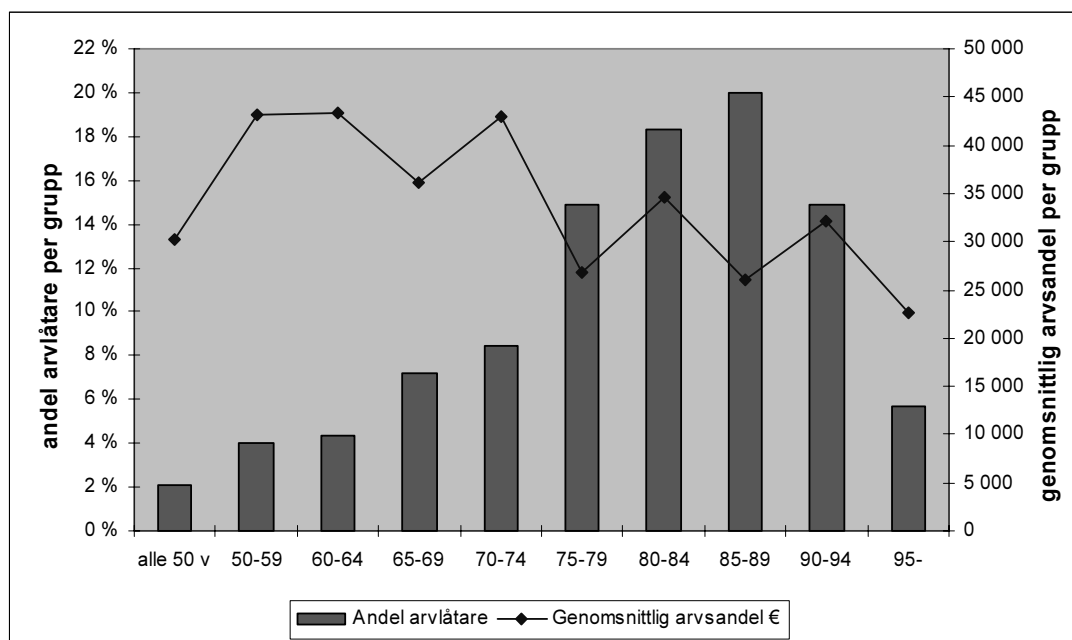
Det finns flest arvtagare till små arvsandelar, medan arvets storlek korrelerar starkt med större arvsandelar. Medianvärdet för arvsandelarna var ca 15 000 euro, medan medeltalet var 35 000 euro.

Enligt ett slumpmässigt urval (vart tusende fall) i materialet ovan var arvlåtaren vid arvsbeskattnings 2006 i snitt 80 år vid sin död och arvtagaren 51 år. Den genomsnittliga dödsåldern för hela befolkningen var 74,8 år. Skillnaden kan kanske förklaras med att när det gäller dödsboandelar som inte överstiger det lägsta beskattningsbara beloppet kan arvlåtarens genomsnittliga ålder antas vara lägre än när det gäller dödsboandelar som går till arvsbeskattnings.

År 2006 fördelade sig arvsandelarna på följande sätt enligt åldersgrupp för arvtagare:

Arvsandelerna fördelade sig på följande sätt enligt arvlåtarens ålder:

Det finns inga statistiska uppgifter från beskattningen om de tillgångar som arvsandelerna består av. Tillgångarna i dödsboandelarna svarar antagligen i långa stycken mot den genomsnittliga förmögenhet en person som närmar sig den genomsnittliga dödsåldern har. Enligt Statistikcentralens förmögenhetsundersökning 2000—2004 bestod förmögenheten i hushåll där referenspersonen (den medlem av hushållet som har de största inkomsterna) hade fyllt 65 år till omkring 60 procent av egen bostad, till 10 procent av fritidsbostäder och till 8 procent av investeringsbostäder. Den finansiella förmögenheten var drygt 18 procent, varav 10 procentenheter insättningar och 7 procentenheter värdepapper. Undersökningen gällde bostadsförmögenhet, transportmedel, insättningar, aktier och andra finansiella tillgångar. Om företagsförmögenhet samlades däremot inte uppgifter in.

I undersökningen togs också fördelningen av arvingarnas skifteslotter enligt förmögenhetspost upp. Uppgifterna ger emellertid inte en rättvisande bild av föremålet för arvsbeskattning, eftersom dödsboets tillgångar, t.ex. bostaden, typiskt realiserar före arvskiftet.

Enligt undersökningen utgör den egna stadigvarande bostaden en allt mindre andel av hushållets förmögenhet. Den har minskat med sammanlagt 4,2 procentenheter sedan 1994. Investeringsbostäder utgör däremot en allt större andel av förmögenheten.

1.2 Arvs- och gåvobeskattningen i en del andra länder

I 20 av Europeiska unionens nuvarande 27 medlemsstater tillämpas arvsbeskattning. Skatten tillämpas i alla andra EU 15-länder utom Sverige och Portugal. Italien avstod från skatteformen 2001 men har återinfört den 2007. Uppgifterna längre fram grundar sig på uppgifter som publiceras av International Bureau of Fiscal Documentation (IBFD).

Jämfört med EU 15 är de nominella skattesatserna vid arvs- och gåvobeskattningen i Finland inte höga, men i gengäld är skatteunderlaget brett. Skatteskalen börjar tillämpas vid 3 400 euro och avdragen från den efterlevande makens och minderåriga barns arvsandel är blygsamma i en internationell jämförelse.

I de EU 15 -länder som tillämpar beskattning av arvsandeler, med undantag av Irland och Italien, är beskattningen progressiv och skatteskalorna differentierade efter släktskap. I Irland är skatten en proportionell skatt på 20 procent oberoende av släktskap. Släktskap beaktas genom ett lägsta beskattningsbart belopp. Italien har tre skatteklasser med var sitt proportionella skattesats och var sitt lägsta beskattningsbara belopp. I samtliga länder har arvsbeskattningen av arvlåtarens efterlevande make och barn i regel lindrats i betydande grad, antingen genom ett extra avdrag eller med en höjd nedre gräns på skatteskalen än för andra släktingar. Bara i Österrike är avdraget mindre än i Finland. Lättnaden har inte begränsats till att bara omfatta minderåriga barn. I en del andra länder gäller ett extra avdrag för minderåriga barn. Men jämfört med de gamla EU-staterna ligger intäkterna av arvsskatt i proportion till samtliga skatte-

inkomster hos oss bara något över medelnivån.

Danmark och Storbritannien har ett system med kvarlåtenskapsskatt; där beskattas den efterlevande maken inte alls. I Danmark är skattesatsen 15 procent för bröstarvingar och föräldrar; för övriga parter gäller dessutom en skattesats på 25 procent. När avdragsrätten vägs in är maxskatten 36,25 procent.

Tabellen nedan beskriver det lägsta beskattningsbara beloppet, variationsintervallet i skatteskalen i den lägsta och den högsta skatteklassen samt avdragen för efterlevande make och barn i EU 15. I en del länder är det lägsta beskattningsbara beloppet beroende av släktskap. Tabellen anger beloppet enligt det mest avlägsna släktskapsförhållandet. För de länder där beskattningen av make och barn har lindrats genom en höjd nedre gräns på skalan i stället för avdrag, anges det lägsta beskattningsbara beloppet enligt skalan.

	Lägsta beskattningsbara belopp, euro (€)	Skatteskala		Avdrag för make och barn	
		Lägsta %	Högsta %	Make	Barn
Nederländerna		5—27	41—68	515 928	10 000—101 476
Belgien (Brysselregionen)	1 250	3—30	40—80	15 000	15 000—65 000
Spanien (regionala skillnader i procentsatserna)	7 993	7,65—34	7,65—34	15 957	15 957—47 859
Irland	24 821	20	20	496 824	496 824
Italien	—	4	8	1 000 000	1 000 000
Österrike	7 300	12—15	14—60	2 200	2 200
Grekland	5 000	5—20	20—40	80 000/300 000	80 000/300 000
Luxemburg	1 250	2—6,4	15—48	38 000	Belopp motsvarande laglotten
Frankrike	1 500	5—40	60	76 000	50 000
Tyskland	5 200	7—30	17—50	307 000	205 000
Finland	3 400	10—16	32—48	6 800	3 400
Danmark	32 500	15—36,25		Befriad från skatt	
Storbritannien	285 000 £	40		Befriad från skatt	

Arvsbeskattning tillämpas i sju av de 12 nyare medlemsstaterna. Skattesatserna i dem är i regel låga. I fem stater är barn och make helt befriade från skatt. I Rumänien är skattesatsen 0,5—2 procent för make och barn. I Ungern, där skattesatsen är 11 – 21 procent för make och barn, gäller en lägre skattesats på 2,5—11 procent för bostäder. I de nya

EU-staterna Estland, Lettland, Slovenien, Cypern och Malta tas ingen arvsskatt ut.

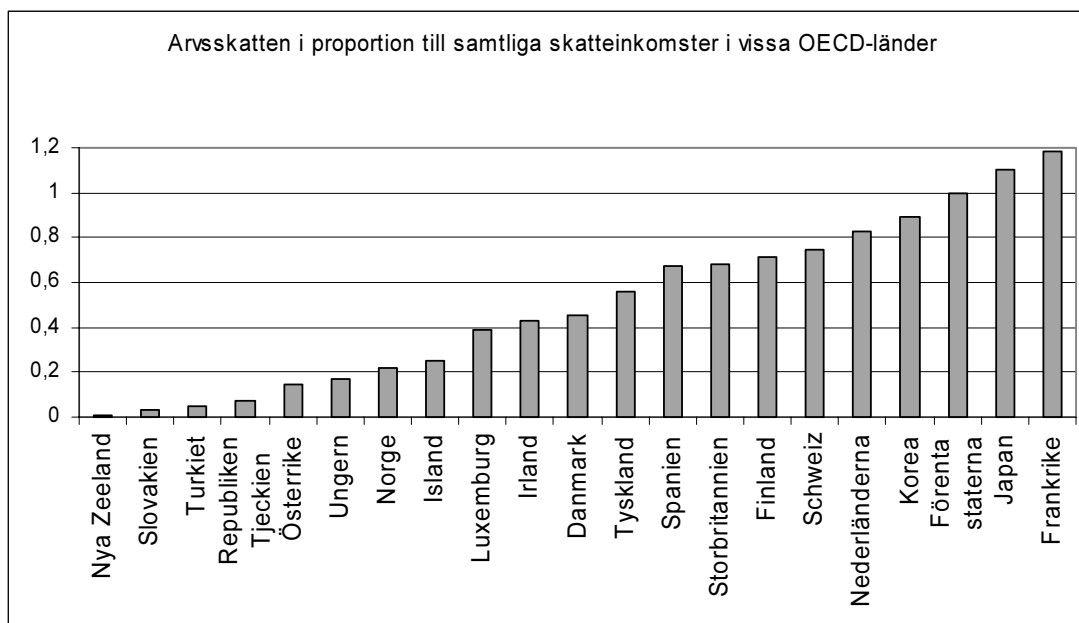
I OECD-medlemsländer utanför EU, som Norge, Island, Schweiz, Nya Zeeland, Japan och Korea, tillämpas arvsbeskattning, däremot inte i t.ex. Kanada och Australien. I Förenta staterna kommer den nuvarande federala kvarlåtenskapsskatten att utgå 2010.

Av länderna utanför EU och OECD tillämpar t.ex. Ryssland inte arvsskatt.

Det går inte att dra några långtgående slutsatser om beskattningsnivån enbart utifrån skatteskalen och avdragen för nära släkting-

ar, eftersom slutresultatet också beror på värderingsnivån.

Följande diagram visar skatten på arv och gåva i proportion till alla skatteinkomster i vissa OECD-länder 2004:

OECD REVENUE STATISTICS 1965-2004

2 Bedömning av nuläget

Den nuvarande skatteskalen har precis som make- och minderårighetsavdraget gällt sedan början av 1996. Då ändrades skatteskalen genom höjning av skattesatserna för att öka skatteintäkterna och finansiera lättnaderna i beskattningen av förvärvsinkomster.

Ändringarna sammanföll med den ekonomiska lågkonjunkturen som gjorde att skatteintäkterna över lag minskade. Också intäkterna av arvsskatten hade minskat på grund av de minskade förmögenhetsvärdena.

Sedan 1996 har skatteintäkterna ökat huvudsakligen för att förmögenhetsvärdena har ökat. Skatten på arv och gåva har gått upp från 0,47 till 0,69 procent av statens och kommunernas skatteinkomster. Därmed har skatten ökat med inemot 50 procent i proportion till alla skatteinkomster. Under samma tid har skatterna på inkomst och förmögenhet gått upp från 16,3 till 17,7 procent, eller med

knappa 10 procent. Arvs- och gåvoskatteskalen har varit oförändrad, och skattesatsen på förvärvsinkomster för medelinkomsttagare har under granskningsperioden sjunkit från 40,7 till 31,8 procent.

Trots att de nominella skattesatserna i en internationell jämförelse inte är höga, utgör arvsskatten en högre än genomsnittlig andel av statens alla skatteinkomster för att det lägsta beskattningsbara beloppet för bröstarvingar är klart lägre än i andra länder som tar ut arvsskatt.

Skattebördan har ökat också i sådana normalfall där boets tillgångar i första hand består av en bostad som använts av arvlåtaren. Skatten ska betalas inom utsatt tid efter förärtad arvsbeskattning oberoende av om boet har skiftats och arvingen har fått egendomen i sin besittning, och det betyder att skattebetalningsförmågan, som är en av grunderna för skatten, i sådana fall inte alltid uppnås. Om det saknas likvida medel för att betala

arvsskatten med tillgångar ur boet och om den efterlevande maken eller arvingen håller kvar bostaden i sin användning, kan det i extrema fall rentav betyda att bostaden måste realiserats för att arvsskatten ska kunna betalas. Om dessutom arvlåtaren före sin död huvudsakligen svarat för familjens försörjning, kan läget bli helt oskäligt.

Arvsskatten kan bli särskilt tung för en arvtagare i tredje skatteklassen, t.ex. en sambo, då bestämmelserna om makar i inkomstskattelagen inte är tillämpliga på dem. Om den bostad som varit de samboendes gemensamma hem går till den efterlevande sambon genom testamente efter ägarens död, kan det visa sig omöjligt att betala arvsskatten utan att sälja bostaden. Också i andra fall där egendom överläts genom testamente eller gåva har parterna ofta en lika nära relation som nära släktingar har och då upplevs den trefaldiga skatten som oskälig.

3 Föreslagna ändringar

3.1 Arvsbeskattningen

Det är befogat att bevara beskattningen av arv och gåvor som en del av vårt skattesystem. Men den nuvarande skatteskalen har en förlegad struktur, och principen om skattebetalningsförmåga som utgör en av grunderna för skatteformen fullföljs inte alltid på ett tillfredsställande sätt. Det kan inte heller ignoreras att arvsbeskattningen hos oss ligger högre än genomsnittlig europeisk nivå, trots att arvsbeskattningen ingalunda hör till de känsligaste delområdena av skattesystemet med tanke på den internationella skattekonkurrensen.

Statsminister Matti Vanhanens andra regering föreslår i sitt program lindrad arvsbeskattning. Lättnaderna ska speciellt inriktas på mindre arvsandelar och särskild hänsyn tas till efterlevande makars och minderåriga barns situation.

Enligt regeringsprogrammet ska också beskattningen av arv och gåva slopas vid generationsväxling inom företag, men lättnaden ska bara gälla egendom som har samband med verklig produktiv verksamhet inom företag och jordbruk utan att lättnaderna för en övertagande jordbruksföretagare ändras. Ett

lagförslag om detta ska lämnas till riksdagen i början av 2008.

Justering av skatteskalen

I propositionen föreslås att arvsskatteskalen ses över så att beloppet av den minsta beskattningsbara arvsandelen höjs från 3 400 till 20 000 euro. Den lägsta skatten höjs från nuvarande 85 till 100 euro.

Skatteskalen ska fortsatt vara uppbyggd i tre steg. Skattesatserna ska precis som nu vara 10, 13 eller 16 procent, beroende på arvsandelens storlek. På grund av den höjda nedre gränsen på skalan ska skalan dessutom justeras så att skattesatsen på den del som överstiger 20 000 euro är 10 procent upp till 40 000 euro, 13 procent på den del som överstiger 40 000 euro upp till 60 000 euro och 16 procent på den del som överstiger 60 000 euro.

Makeavdrag och minderårighetsavdrag

Makeavdraget och avdraget för minderåriga barn är ett uttryck för principen om skattebetalningsförmåga och grundar sig på sociala hänsyn. Avdragen lättar på arvsbeskattningen i situationer som typiskt innebär låg skattebetalningsförmåga.

Men det som i praktiken lindrar arvsbeskattningen för barn i betydligt högre grad än minderårighetsavdraget är att den efterlevande makens rätt enligt ärvdabalken att hålla kvar makarnas bostad i sin besittning sänker skatten på bostaden. När det gäller t.ex. barn till en make som blivit änka eller änking vid 45 års ålder betyder avdraget för nyttjanderätt från bostadens värde i praktiken att bostadens beskattningsbara belopp minskar till 45 procent. Om bostaden tillhört den avlidne maken ensam, får den efterlevande maken hälften av bostaden med stöd av sin giftorätt, om den inte har undantagits från giftorätten genom äktenskapsförord. I så fall tillfaller hälften av bostaden arvingarna, precis som i det fall att makarna har ägt bostaden tillsammans. Efter avdrag för värdet av besittningsrätten återstår drygt 20 procent av bostadens värde för arvingen att betala. Om det finns flera barn, är den beskattningsbara andelen drygt 10 pro-

cent eller mindre. Oberoende av avdraget på bostadens värde dras den avlidne makens andel av bostadslån och övriga skulder av till fullt belopp från boets tillgångar, och det kan betyda att det inte nödvändigtvis blir kvar någon skatt alls att betala.

Om makarna undantagsvis dör samtidigt eller tätt efter varandra t.ex. i en olycka, lättar värdet av nyttjanderätten inte arvsskattbördan på det sätt som beskrivits ovan. Enbart minderårighetsavdraget spelar ingen nämnvärd roll.

Den efterlevande maken har ställning som arvinge i egenskap av antingen testamentstagare eller arvinge när makarna saknar bröstarvingar. Den efterlevande maken behöver inte betala skatt på de tillgångar han eller hon fått genom ömsesidigt nyttjanderättstestamente, utan bara på egendom som förvärvats genom ett äganderättstestamente. Med tanke på skattebetalningsförmågan är de svåraste situationerna när den ena maken ärver den andra och likvida medel utöver makarnas bostad saknas.

Av hänsyn till skattebetalningsförmågan är det motiverat att lindra arvsskatten inte minst för minderåriga barn och make. Den minsta beskattningsbara arvsandelen föreslås stiga till 20 000 euro, och för att avdraget inte ska förlora sin betydelse bör också make- och minderårighetsavdragen höjas.

Makeavdraget föreslås bli höjt till 60 000 euro och minderårighetsavdraget till 40 000 euro.

Det belopp som erhållits genom avvitrning omfattas inte av arvsbeskattning och därför behöver den make som är i arvingeställning eller testamentstagare inte betala skatt förrän makarnas sammanräknade förmögenhet överstiger 160 000 euro. I dag är beloppet 20 400 euro.

Följande exempel belyser betydelsen av att minderårighetsavdraget höjs:

Familjen har två barn, 15 och 17 år gamla, och dödsboets tillgångar består av bostaden. Modern som blivit änka fick sitt första barn när hon var 28 år gammal, vilket numera är genomsnittsåldern för en förstföderska. Efter avdrag för värdet av ankans besittningsrätt ska skatt betalas först när bostadens värde överstiger 520 000 euro. Exempelfamiljen har typiskt kvar att betala på sitt bostadslån

och därmed kommer skatt i praktiken att betalas först på ett klart högre värde.

Minderårighetsavdraget är nuförtiden tillämpligt också när en myndig arvinge avstår från arvet till förmån för sina minderåriga barn, liksom när det är fråga om testamentsfång. Det finns inte samma grunder för att bevilja barnen till den som i en sådan situation avstår från sitt arv minderårighetsavdrag som en avlidens minderåriga barn, för vilket vårdnadshavarens död samtidigt kan innebära att familjens ekonomiska situation försämras påtagligt. Om avdraget ökar i betydande grad kan den nuvarande principen innebära att ett bo med två arvtagare med två minderåriga barn vardera genom att avstå från arvet kan få göra ett avdrag på sammanlagt 240 000 euro på grund av att minderårighetsavdraget och det minsta beskattningsbara beloppet på 20 000 euro multipliceras. Samma slutresultat som att avstå från arvet ger ett särskilt testamente till förmån för en bröstarvinge. Ett sådant slutresultat är inte motiverat av jämlikhetshänsyn och med hänsyn till skatteunderlaget. Därför föreslås minderårighetsavdragets räckvidd bli begränsad så att avdraget bara beviljas sådana minderåriga barn som har närmast rätt att arva arvlåtaren. Då kommer avdraget i regel bara att gälla ett minderårigt barn som förlorat sin förälder.

Genom ett schablonmässigt avdrag som bygger på åldersgränser kan arvlåtarens barns skattebetalningsförmåga beaktas bara i begränsad omfattning. Å andra sidan är det inte lämpligt att höja åldersgränsen. Arvtagaren kan oberoende av sin ålder de facto vara beroende av sin avlidna förälder av olika skäl, som studier, arbetslöshet eller handikapp. Bristande skattebetalningsförmåga kan därför inte beaktas bara genom en höjning av åldersgränsen. Annars kan avdragets fiskala effekt flerdubblas. Det finns inte heller anledning att försöka bestämma genom lag vilka faktorer som sänker skattebetalningsförmågan. En lågavlönad ung utan någon yrkesutbildning som fått plats i arbetslivet har t.ex. inte nödvändigtvis bättre skattebetalningsförmåga än ett syskon som fått studieplats.

I lagen finns i själva verket bestämmelser som berättigar skatteförvaltningen att bevilja uppskov med betalningen eller partiell eller fullständig befrielse från arvsskatt. Därmed kan omständigheter som har med skattebe-

talningsförmågan att göra vägas in. Enligt lagens 53 § kan skatteverket på ansökan helt eller delvis befria någon från skatt på arv och gåva, förseningsränta, dröjsmålsränta och restavgift samt ränta med anledning av uppskov. Befrielse kan beviljas bl.a. om den skattskyldiges skattebetalningsförmåga med beaktande av hans och familjens disponibla inkomster och förmögenhet på grund av försörjningsplikt, arbetslöshet eller sjukdom eller av någon annan särskild orsak är väsentligt nedsatt, eller om det av någon annan särskild orsak vore uppenbart oskäligt att ta ut skatten. Om det är svårt för den skattskyldige att betala skatten på arv och gåva inom utsatt tid, kan skatteverket på ansökan medge uppskov med betalningen.

Bestämmelserna ger lämpliga möjligheter att undvika ett slutresultat som av olika skäl skulle vara uppenbart oskäligt. Från fall till fall kan också individuella omständigheter vägas in. Särskilda orsak för befrielse från skatt eller uppskov med betalningen kan förekomma också i fall där maken är testamentsstagare eller har ställning som arvinge, oavsett det att makeavdrag höjs.

Utöver en höjning av minderårighetsavdraget föreslås en utvidgning av kretsen av avdragsberättigade när det gäller adoptivbarn. Nuförtiden är bara ett adoptivbarn eller dettas bröstavinge berättigade till avdrag, däremot inte t.ex. ett barns adoptivbarn. Kretsen av avdragsberättigade ska utvidgas så att arvingar i direkt nedstigande led är berättigade till avdrag och detta ska också gälla dem som står i adoptivförhållande. Ändringen svarar till denna del mot den föreslagna ändringen för dem som ska omfattas av första skatteklassen.

Skatteklasser

Avlägsna släktingar och utomstående som av de orsaker som beskrevs i avsnitt 2 hänförs till tredje skatteklassen föreslås bli i andra klassen. Det betyder att skatten på arv och gåvor som de fått är lika med det dubbla beloppet av skatten enligt första skatteklassen. Den tredje klassen slopas.

Samtidigt föreslås en utvidgning av kretsen av personer som hänförs till första skatteklassen. Antalet styvfamiljer av olika slag och adoptioner har ökat sedan personkretsen

inom de olika skatteklasserna senast utvidgades 1984 genom att makens barn hänfördes till första skatteklassen. Utanför första skatteklassen hamnar allt fler sådana personer som stått arvlåtaren nära och som det inte finns några grunder för att särbehandla jämfört med nära släktingar. Förslaget gör dessutom indelningen i skatteklasser tydligare.

Enligt förslaget ska första skatteklassen omfatta alla arvlåtarens eller gåvogivarens släktingar i rakt uppstigande eller nedstigande led samt make och dennes släktingar i direkt nedstigande led. Dessutom föreslås att alla som står i adoptivförhållande jämställs med personer i rakt uppstigande eller nedstigande led. Andra släktingar, som bröder och systrar samt personer utomstående släkten, ska höra till andra skatteklassen.

Till första skatteklassen hänförs utöver föräldrar också andra arvingar i rakt uppstigande led än föräldrar. Detsamma gäller utöver makens barn också dennes övriga bröstavingar.

Av dem som står i adoptivförhållande flyttas makens adoptivbarn från tredje till första skatteklassen, om förhållandet har upprättats efter början av 1980, och t.ex. dennes adoptivbarn. Till första skatteklassen flyttas likaledes föräldrarnas eller adoptivföräldrarnas föräldrar och adoptivföräldrar, i princip också mer avlägsna personer i direkt uppstigande led, till vilka alltså också räknas de som står i adoptivförhållande till varandra.

Förslaget betyder dessutom att första skatteklassen kommer att omfatta alla adoptivbarn i rakt nedstigande led oberoende av när adoptionen har ägt rum. I adoptionsfall hör ett adoptivbarn och adoptivbarnets bröstavingar i detta nu till första skatteklassen. Till adoptivbarnets bröstavingar räknas också adoptivbarn längre bort i nedstigande led, om adoptivförhållandet har kommit till den 1 januari 1980 eller därefter.

I rättspraxis hänförs ett adoptivbarns adoptivbarn till tredje skatteklassen när det gäller gamla adoptioner. Enligt upphävda 4 kap. i ärvdabalken, som fortfarande tillämpas på gamla adoptivförhållanden, ärver ett adoptivbarn sina adoptivföräldrar precis som ett barn fött i äktenskapet, om inte något annat följer av bröstavingens rätt till laglott, men däremot inte andra släktingar. Ett adoptivbarn behåller också rätten att ärva sina biolo-

giska föräldrar. Om adoptivbarnet har avlidit får hans eller hennes bröstarvingar den del av arvet som skulle ha tillfallit adoptivbarnet. När ett adoptivbarn avlider ärver adoptivföräldern barnet.

Vid nya adoptioner är adoptivbarnets arvsrättsliga ställning i förhållande till adoptivföräldern identisk med ett eget barns ställning och adoptivbarnets förhållande till sin egen biologiska förälder bryts. Därmed hänförs t.ex. adoptivbarnets adoptivbarn precis som övriga bröstarvingars adoptivbarn till första skatteklassen.

Förslaget innebär att skatteklasserna inte följer arvsordningen i ärvdabalken, utan att gamla adoptioner alltid jämnställs med nya.

Skattefritt bohag

Värdet av bohag som är befriat från arvs-skatt föreslås bli höjt från 3 400 till 4 000 euro i motsvarighet till höjningen av konsumentprisindex.

3.2 Beskattningen av gåva

Skatten på gåva bestäms nuförtiden enligt den skala som tillämpas vid arvsbeskattningen. Syftet med reformen är att lindra framför allt arvsbeskattningen.

Förhållandet mellan gåvobeskattningen och arvsbeskattningen har i princip gått ut på att gåvor som givaren gett under sin livstid behandlas på samma sätt som om de ärvt. Men de nuvarande bestämmelserna fullföljer de facto inte principen eftersom kumuleringstiden tre år vid gåvobeskattningen, inom vilken gåvor från samma givare till samma mottagare beskattas som en enda gåva, är mycket kort.

Inom en tid av t.ex. 15 år kan man ge förmögenhet till ett sammanlagt värde av 17 000 euro i gåva skattefritt. Det skattefria beloppet på 3 400 euro gäller för en givare åt gången och därmed kan makar tillsammans, om förmögenhetssituationen tillåter det, ge 34 000 euro i gåva, dvs. tio gånger det minsta beskattningsbara beloppet vid arvsbeskattningen.

Om gåvoskatteskalen ändrades i linje med arvsskatteskalen skulle makar tillsammans inom en tid av 15 år kunna ge en och samma

mottagare 200 000 euro skattefritt. Det går att begränsa det här i viss mån genom förlängning av kumuleringstiden, men i praktiken kan tiden egentligen inte vara längre än 10 år. Om kumuleringstiden fastställs till 10 år, kan tillgångar till ett värde av 80 000 euro föras över utan skattepåföljd. Om samma belopp förs över som arv kommer skatten enligt den föreslagna skalan att vara 7 900 euro.

En höjning av det skattefria gåvoskattebeloppet i motsvarighet till den föreslagna höjningen i arvsskatteskalen skulle betyda att det blir vanligare med överföringar under livstiden och därmed att underlaget för arvsbeskattningen krymper. Eftersom människor lever allt längre, finns det ofta i slakten samtidigt levande bröstarvingar i tre eller rentav fyra led och då kan effekterna bli betydande.

Trycket på att sänka gåvobeskattningens nivå kan inte anses vara lika stort som i fråga om arvsbeskattningen. En gåva är alltid frivillig och parterna kan fritt bestämma både gåvans storlek och tidpunkt och genom sina åtgärder också se till att gåvotagaren klarar av skatten. En höjning av nivån på gåvobeskattningen kan inte heller motiveras med jämlikhetsaspekter. Ett högt skattefritt belopp gynnar gåvor under givarens livstid och det har bara förmögna hushåll med likvida medel möjlighet till.

Gåvobeskattningen föreslås nivådifferentierad i relation till arvsbeskattningen. I lagen föreslås en särskild skala för gåvobeskattning. Den ska i övrigt svara mot den nuvarande skalan utom att det minsta beskattningsbara beloppet höjs från 3 400 till 4 000 euro i motsvarighet till konsumentprisindex. Det konstanta skattetalet vid 4 000 euro föreslås vara 100 euro. I dagens läge är skatten på en gåva om 3 400 euro 85 euro och på en gåva om 4 000 euro 145 euro. Bestämmelser om gåvoskatteskalen ska ingå i en ny 19 a §. I lagens 21 §, som föreskriver att vissa bestämmelser som iakttas vid arvsbeskattningen analogt ska tillämpas vid gåvobeskattningen, stryks hänvisningen till 14 §, där det föreskrivs om arvsskatteskalen.

Den nuvarande kumuleringstiden tre år ska stå kvar.

Samma kumuleringstid ska tillämpas precis som nu också när givaren avlider inom tre år från donationen. En gåva under denna tid läggs till mottagarens beskattningsbara arvs-

andel och den tidigare betalda gåvoskatten dras av från skatten enligt arvsskatteskalen. Om skatteskalorna differentieras på förslaget vis är det möjligt att skatten på det sammanlagda beloppet av dödsboandelen och den gåva som lagts till dödsboandelen är mindre än den tidigare betalda skatten på gåvan. Gåvoskatten återbärs inte i det fallet. En förtydligande bestämmelse om detta tas in i 16 § 2 mom. Principen är densamma när gåvor som getts inom tre år före och gåvor som getts efter lagens ikraftträdande beaktas då skatten bestäms. I ikraftträdandebestämmelsen föreslås en övergångsbestämmelse om detta.

Detsamma gäller när det belopp som beskattats som gåva är ett förskott på arv som läggs till boets tillgångar oberoende av hur långt före arvlåtarens död det har getts. Enligt 6 kap. 1 § i ärvdabalken anses en gåva av större än sedvanligt värde som arvlåtaren under sin livstid gett en bröstarvinge som förskott på arv, om inte annat har förordnats eller på grund av omständigheterna måste anses ha varit avsett. En gåva anses inte ha varit avsedd som förskott på arv t.ex. om alla bröstarvingar utan att favorisera någon enskild har fått en lika stor gåva.

Om mottagaren är någon annan än en bröstarvinge ska avräkning göras bara om så har förordnats när egendom gavs eller på grund av omständigheterna måste anses ha varit avsett.

När ett förskott på arv läggs till dödsboets tillgångar eller när någon annan gåva som getts inom 3 år före dödsfallet läggs till arvsandelen, ökar arvsandelerna och progressionen i motsvarande mån. Därför har det beskattningsmässigt sett lönat sig att bestämma i gåvobrevet att det inte handlar om ett förskott på arv. Situationen förändras inte på denna punkt, trots att förskott på arv beskattas enligt en strängare skala än arv. I det läget spelar det också in att en gåva som behandlas som förskott på arv minskar det belopp mottagaren kan vänta sig ur boet.

I 19 § 1 punkten föreskrivs om värdet av normalt bohag som är befriat från gåvoskatt. I motsvarighet till den föreslagna ändringen i arvsbeskattningen föreslås värdet bli höjt från 3 400 till 4 000 euro.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Konsekvenser för arvtagarnas ställning

En höjning av den minsta beskattningsbara arvsandelen till 20 000 euro betyder att antalet personer som betalar arvsskatt minskar med omkring 60 procent. Skattebördan lättar också för större arvsandeler. Lättnaden är proportionellt störst för små arvsandeler, men störst i euro för stora. Tabellen nedan beskriver hur ändringen påverkar arvsandeler av olika storlek.

Arvsandel, euro	Skatten enligt den föreslagna skalan euro	Skillnaden mot skatten enligt nuvarande euro	%
20 000	100	1 735	94
50 000	3 400	2 335	41
100 000	11 100	2 635	19
500 000	75 100	2 635	3,4

Eftersom den högsta skatteprocenten skulle vara densamma som enligt nuvarande skala minskar skatten i euro lika mycket för arvsandeler som är större än 60 000 euro, som är gränsen för att tillämpa den högsta skatteprocenten enligt den nya skalan.

Beskattningen lättar betydligt för dem som har rätt till make- och minderårighetsavdrag. Makeavdraget stiger med 53 200 euro till 60 000 euro, vilket betyder att skatt på grund av det höjda minsta beskattningsbara beloppet betalas först från och med 80 000 euro. Minderårighetsavdraget ökar analogt med 36 600 euro till 40 000 euro och då betalas skatt från och med 60 000 euro.

Enligt materialet för 2006 faller omkring 60 procent av dem som fått makeavdrag utanför beskattningen, av dem som fått minderårighetsavdrag inemot 85 procent.

4.2 Konsekvenser för intäkterna av arvsskatt

Korttidskonsekvenser

Den föreslagna ändringen i arvsskatteskalen minskar skatteinkomsterna med omkring 140 miljoner euro i 2006 års nivå. Det året inflöt det omkring 40 miljoner euro i skatt på

arvsandeler under 20 000 euro. Dessutom minskar de inflytande skatterna på alla arvsandeler över 20 000 euro med omkring 100 miljoner euro.

En höjning av makeavdraget minskar skatteinkomsterna med uppskattningsvis 6 miljoner euro och en höjning av minderårighetsavdraget med omkring 2 miljoner euro.

Tredje skatteklassen står för ca 8 procent av de influtna arvsskatterna och för drygt 5 procent av gåvoskatten. Om tredje skatteklassen slås ihop med den andra minskar inkomsterna från arvsskatt med drygt 8 miljoner och från gåvoskatt med omkring 1,5 miljoner euro. En justering av gåvoskatteskalen minskar de influtna skatterna med en knapp miljon euro.

Sammantaget beräknas de föreslagna ändringarna sänka skatteintäkterna med omkring 160 miljoner euro i 2006 års nivå, om ändringarnas beteendeeffekter inte vägs in eftersom de är svåra att förutse fullt ut. Det kan få vissa beteendeeffekter om t.ex. tillgångar genom särskilda testamenten sprids till en bredare krets av personer för att fler mottagare ska kunna dra nytta av det arvsskattefria beloppet. En differentiering av arvsbeskattningen och gåvobeskattningen kan i sin tur få den effekten att gåvorna blir färre om en överföring av tillgångar till arvingarna genom gåva inte ger någon skattemässig fördel jämfört med att tillgångarna överförs först genom arv.

På grund av de ökade beskattningsbara beloppen kommer verkningarna av de ändrade skalorna att vara något större än ovan anförts 2008, då ändringarna träder i kraft. År 2008 beräknas verkningarna vara omkring 165 miljoner euro under antagandet att arvsskatteinkomsterna, utan de föreslagna ändringarna, ökar med 4 procent per år. Under de senaste 6 åren har intäkterna av arvs- och gåvoskatt gått upp med 5,4 procent per år i snitt, under de fyra senaste åren med 2,8 procent och de senaste två åren med 3,5 procent.

Att konsekvenserna av de ändrade skalorna är relativt lindriga mellan 2006 och 2008, drygt 5 miljoner euro, beror på att merparten av skatten, enligt nuvarande skala omkring 65 procent och med den nya skalans drygt 80 procent, inflyter från arvsandeler över 60 000 euro. Eftersom skattesatsen enligt den nuvarande och den föreslagna skalans alltid är den

samma för arvsandeler på minst 60 000 euro, ökar värdestegringen på större arvsandeler än så inte skillnaden mellan skatten enligt den nya och den gamla skalans. Skatten på en arvsandel som överstiger 60 000 euro är enligt den gamla och den nya skalans alltid 2 635 euro, oberoende av hur stor arvsandelen är.

På grund av olika eftersläpningar förväntas ändringarna inte sänka de influtna arvsskatterna under 2008 med mer än omkring 25 miljoner euro. Bouppteckningsinstrumentet ska lämnas in till skatteverket inom en månad från bouppteckningen, som i sin tur ska göras inom tre månader från dödsfallet. Omkring hälften av arvsbeskattningarna förrättas inom tre månader från det att bouppteckningsinstrumentet lämnats in. Skatten ska, beroende på den dag beskattningen verkställs och på skattens storlek, betalas inom tre till sex månader från verkställd beskattning.

År 2008 beräknas det inflyta sammanlagt 500 miljoner euro i skatt på arv och gåva, varav arvsskatten beräknas vara drygt 430 miljoner euro och gåvoskatten nätt och jämnt 70 miljoner euro.

Konsekvenser över en längre tid

De framtida intäkterna av arvs- och gåvoskatt påverkas av hur hushållens förmögenhet utvecklas och på sikt också av demografiska faktorer. Hushållens ökade förmögenhet är den avgörande faktorn för hur intäkterna utvecklas. Här spelar bostads- och fastighetsförmögenheten, som utgör omkring 70 procent av hushållens förmögenhet, samt finansiella tillgångar en central roll. På medellång sikt är förändringen i marknadspriserna på de här egendomsposterna den avgörande faktorn för skatteintäkterna.

En av utvecklingstrenderna på längre sikt som är oberoende av utvecklingen av marknadspriserna är hushållens ökade förmögenhet på grund av sparande och det faktum att den befolkning som uppnår arvlåtarålder är förmögnare än tidigare generationer för att den varit förvärvsaktiv under en gynnsammare tid.

Med ökande förmögenhet ökar också nyttan av skatteplanering och planmässiga åtgärder, t.ex. att behålla besittningsrätten, ge gåvor och avstå från arv. Här bör det också

noteras att sparprodukter behandlas olika i beskattningen. Det ökade sparandet är starkast koncentrerat till pensions- och livförsäkringar, som ger mindre i skatteinkomster än annan finansiell förmögenhet, eftersom de nästan utan undantag involverar en försäkring i händelse av dödsfall som ger de nära anhöriga ett belopp som är skattefritt upp till 35 000 euro per mottagare. När spararna uppnår arvlåtarålder minskar skatteintäkterna jämfört med om tillgångarna hade investerats i andra sparobjekt.

Den ökade livslängden betyder att arvlåtarna har arvingar i tre eller rentav fyra generationer och då tär en spridning av förmögenheten genom gåvor under livstiden och genom legat i händelse av dödsfall på skatteunderlaget. Å andra sidan inverkar det i motsatt riktning att det första barnet nuförtiden föds senare.

Det är således uppenbart att skatteintäkterna inte kommer att öka i den mån som man kunde anta enbart utifrån förmögenhetstillväxten.

En av de egentliga demografiska långtidstrenderna som ökar skatteintäkterna är att familjestorleken minskar, med större arvsandeler och progressionseffekter som följd och att de stora åldersklasserna når arvlåtarålder. De som är födda 1945 fyller i år 62 år; de stora åldersklasserna har alltså ännu inte kommit upp i pensionsåldern. Dödligheten i de stora åldersklasserna kommer inte att ha någon nämnvärd höjande effekt på skatteintäkterna förrän om kanske 10 år, i viss mån kanske redan tidigare om gåvor under livstiden blir fler.

Det är svårt att dra andra slutsatser av olika utvecklingstrender än att skatteintäkterna ökar också i framtiden. Men i exceptionella marknadssituationer kan inkomsterna tillfälligt också minska.

Men det finns ingenting som talar för att intäkterna ökar kraftigare än under detta årtionde förrän de stora åldersklasserna når arvlåtarålder, då värdestegringen på centrala förmögenhetsposter, dvs. fastigheter och värdepapper, är snabbare än normalt.

4.3 Konsekvenser i ett könsperspektiv

Trots att arvtagarens kön i sig saknar betydelse vid arvsbeskattningen betyder skillna-

den i genomsnittlig livslängd mellan kvinnor och män och det faktum att kvinnan i snitt är yngre än mannen i ett äktenskap eller samboförhållande samt att kvinnor i snitt ingår äktenskap tidigare än män att majoriteten av de efterlevande makarna är kvinnor. Enligt Statistikcentralen utgjorde kvinnor över 70 procent av de efterlevande makarna 2001–2006. En höjning av makeavdraget på förslaget vis gäller därmed företrädesvis kvinnor.

Likaså riktar sig en höjning av minderårighetsavdraget företrädesvis till hushåll där den efterlevande maken är en kvinna, eftersom över 70 procent av de efterlevande makarna är kvinnor också i åldersgruppen under 50 år.

5 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft i början av 2008.

Lagen tillämpas på de fall där skattskyldighet inträder den dag lagen träder i kraft eller därefter. Förfarandet föreslås vara detsamma också när gåvor som getts inom tre år ska slås samman enligt 20 § 2 mom. och en tidigare gåva har beskattats enligt den strängare gåvoskatteskala som varit gällande innan lagen trädde i kraft. Skatten enligt den gamla skalan ska alltså dras av från skatten på det sammanräknade gåvobeloppet enligt den nya skalan. Ändringen i skatteskalan kan i vissa situationer också betyda att den tidigare betalda skatten på en tidigare gåva överstiger den skatt som enligt den nya skalan ska betalas på det sammanräknade beloppet av den tidigare gåvan och en gåva som getts efter lagens ikraftträdande. Så är fallet t.ex. med en gåva på 3 900 euro som getts innan lagen trädde i kraft och en gåva på 200 euro som getts efter att lagen trädde i kraft. Det är inte motiverat att återbära den redan betalda skatten på grund av kumuleringsbestämmelsen, och därför föreskrivs det i 3 mom. i ikraftträdandebestämmelsen att skatten i sådana situationer inte återbärs.

Också gåvoskatt som betalats för en gåva som getts som förskott på arv innan lagen trädde i kraft dras av från skatten enligt den nya arvsskatteskalan, när gåvan beaktas i arvsbeskattningen efter en person som avlidit efter det att lagen trädde i kraft. I sådana situationer behövs det inte en ikraftträdandebestämmelse som den föreslagna, eftersom

bestämmelsen i 16 § 2 mom. hindrar att en tidigare betald skatt återbärs också när det handlar om skatt som betalats på en gåva som getts innan lagen trädde i kraft.

Om skatt ska betalas för samma egendom med anledning av två eller flera dödsfall som inträffar inom två år, föreskriver 17 § att skatten betalas bara en gång. Skatten betalas då enligt det mest avlägsna släktskapsförhållandet. Om bestämmelsen tillämpas i en situation där det första dödsfallet har inträffat innan lagen trädde i kraft och det andra, där arvingen är en mer avlägsen släkting än i det första fallet, efter det att lagen trädde i kraft, är det inte motiverat att den bestämmelse som avser att lindra dubbelbeskattning samtidigt leder till att redan betald skatt återbärs också för det första arvsfånget. Detta är möjligt när det handlar om små arvsandelar och skatten för det senare dödsfallet på grund av den ändrade skatteskalen är lägre även om släktskapen är mer avlägsen. Enligt 2 mom. i den föreslagna ikraftträdandebestämmelsen ska skatten i sådana fall vara minst lika stor som enligt den skatteskala som gällde vid ett dödsfall som inträffat innan lagen trädde i kraft.

Det är enkelt att tillämpa bestämmelsen om en exakt lika stor egendom överförs i samband med båda dödsfallen. Om den ena arvsandelen eller båda också omfattar annan egendom är situationen mer komplicerad. I så fall ska ikraftträdandebestämmelsen tillämpas och som skatt på den egendom som avses i 17 § anses den andel av hela skatten som svarar mot den i 17 § avsedda egendomens andel av hela arvsandelen.

Exempel.

Arvtagare A, som hör till första skatteklassen, betalar 1 575 euro i skatt på en egendom

på 18 000 euro som han fått på grund av ett dödsfall som inträffat 2007.

A avlider 2008 och hans arvinge B i andra skatteklassen får A:s hela kvarlåtenskap på 30 000 euro, där också A:s arv ingår.

Skatten på en arvsandel om 30 000 euro är enligt 2008 gällande bestämmelser 2 200 euro i andra skatteklassen. Av detta belopp bör 1 320 euro, som motsvarar den andel 18 000 euro utgör av 30 000 euro, anses hänföra sig till A:s arv. Beloppet är lägre än den skatt på 1 575 euro som A betalat och därför kan det beaktas i sin helhet när skatten för B bestäms. Därmed har B att betala 2 200 euro minus 1 320 euro, eller 880 euro.

Om B:s arvsandel skulle vara 40 000 euro, betalar B enligt 2008 gällande bestämmelser 4 200 euro i skatt, varav 2 310 euro anses gälla de 18 000 euro han fått av A. Beloppet beaktas emellertid inte fullt ut i beskattningen av B, eftersom skatten på den egendom som överförs från A enligt ikraftträdandebestämmelsen bör vara det belopp på 1 575 euro som A betalt. Därmed har B att betala 4 200 euro minus 1 575 euro, eller 2 625 euro.

6 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid finansministeriet.

7 Samband med andra propositioner

Propositionen har samband med budgetpropositionen för 2008 och avses bli behandlad i samband med den.

Med stöd av det ovan anförda föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag**om ändring av lagen om skatt på arv och gåva**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 12 juli 1940 om skatt på arv och gåva (378/1940) 7 b §, 11 § 1 mom., 12—14 §, 16 § 2 mom. samt 19 och 21 §,
av dem 7 b och 12—14 § sådana de lyder i lag 909/2001, 11 § 1 mom. sådant den lyder i lag 1392/1995, 16 § 2 mom. sådant det lyder i lag 318/1994 samt 19 § sådan den lyder i nämnda lagar 1392/1995 och 909/2001, och
fogas till 11 §, sådan den lyder i nämnda lag 1392/1995, ett nytt 4 mom. samt till lagen en ny 19 a § som följer:

7 b §

Arvsskatt skall inte betalas för normalt bohag som varit i arvlåtarens eller dennes familjs bruk till den del bohagets värde är högst 4 000 euro.

11 §

De som får en andel i ett dödsbo hänförs till två skatteklasser:

I. arvlåtarens make, arvinge i rakt uppstigande eller nedstigande led, makes arvinge i rakt nedstigande led samt arvlåtarens trolovade i det fall den trolovade får bidrag som avses i 8 kap. 2 § i ärvdabalken, samt
II. annan släkting eller utomstående.

Vid tillämpning av 1 mom. anses också de som står i adoptivförhållande som personer i uppstigande eller nedstigande led i förhållande till varandra.

12 §

Från den skattepliktiga arvsandelen får
1) arvlåtarens make och den som bestämmelserna om makar tillämpas på enligt 11 § 3 mom. avdra 60 000 euro (*makeavdrag*),
2) en sådan arvinge i direkt nedstigande led till arvlåtaren som vid dödsfallet var närmast till arv efter arvlåtaren och som då inte hade fyllt 18 år avdra 40 000 euro (*minderårighetsavdrag*).

Vid tillämpning av 1 mom. 2 punkten anses också de som står i adoptivförhållande som personer i nedstigande led i förhållande till varandra.

13 §

Om en arvsandel eller den enligt 12 § beräknade återstoden därav inte uppgår till 20 000 euro, är den befriad från skatt.

14 §

Arvsskatten betalas enligt följande skala i skatteklass I:

Den beskattningsbara andelens värde i euro	Konstant skattetal vid andelens nedre gräns, i euro	Skatteprocent för den överstigande delen,
20 000 — 40 000	100	10
40 000 — 60 000	2 100	13
60 000 —	4 700	16

I skatteklass II betalas skatten till dubbelt belopp av skatten enligt skalan.

16 §

Från arvsskatten avdras i de fall som avses i 1 mom. den gåvoskatt som har betalats tidigare samt vid ansökan om lagfart på fastighet betald stämpelskatt, om denna inte tidigare har dragits av från gåvoskatten. Om gåvoskatten överstiger arvsskatten återbärs den överskjutande delen inte.

19 §

Gåvoskatt betalas inte för
1) normalt bohag som är avsett för gávotagarens eller hans familjs personliga bruk, till den del gávans värde inte överstiger 4 000 euro,

2) sådant som någon använt för annans uppfostran eller utbildning eller till annans underhåll eller annars gett annan för dessa ändamål i sådan form att gåvotagaren inte har möjlighet att använda det bortgivna beloppet till andra ändamål eller för

3) annan gåva vars värde understiger 4 000 euro, dock så att om gåvotagaren inom tre år av samma givare får flera sådana gåvor, skall för dessa betalas skatt när deras sammanlagda värde stiger till minst det nämnda beloppet.

19 a §

Gåvoskatten betalas enligt följande skala i skatteklass I:

Den beskattningsbara andelens värde i euro	Konstant skattetal vid andelens nedre gräns i euro	Skatteprocent för den överstigande delen,
4 000 — 17 000	100	10
17 000 — 50 000	1 400	13
50 000 —	5 690	16

I skatteklass II betalas skatten till dubbelt belopp av skatten enligt skalan.

21 §

Det som föreskrivs i 9—11 och 15 § om arv och testamente gäller även om gåva.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagen tillämpas när skattskyldigheten har inträtt efter lagens ikraftträdande.

Har det första dödsfallet som avses i 17 § inträffat innan denna lag trädde i kraft och det sista efter det att lagen trädde i kraft, och är släktskapsförhållandet det mest avlägsna i det dödsfall som inträffat efter ikraftträdandet, skall skatten betalas till minst det belopp som med anledning av det dödsfall som inträffade före ikraftträdandet skulle ha betalats enligt de bestämmelser som gällde vid tidpunkten för dödsfallet.

I det fall gåvoskatten på en gåva som getts innan lagen trädde i kraft överstiger den skatt som enligt 20 § skall betalas för gåvan och en gåva som getts efter att lagen trädde i kraft, återbärs skatten inte.

Helsingfors den 13 september 2007

Republikens President

TARJA HALONEN

Finansminister *Jyrki Katainen*

Bilaga
Parallelltext

Lag

om ändring av lagen om skatt på arv och gåva

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 12 juli 1940 om skatt på arv och gåva (378/1940) 7 b §, 11 § 1 mom., 12—14 §, 16 § 2 mom. samt 19 och 21 §,
av dem 7 b och 12—14 § sådana de lyder i lag 909/2001, 11 § 1 mom. sådant den lyder i lag 1392/1995, 16 § 2 mom. sådant det lyder i lag 318/1994 samt 19 § sådan den lyder i nämnda lagar 1392/1995 och 909/2001, och
fogas till 11 §, sådan den lyder i nämnda lag 1392/1995, ett nytt 4 mom. samt till lagen en ny 19 a § som följer:

Gällande lydelse

7 b §

Arvsskatt skall inte betalas för normalt bo-
hag som varit i arvlåtarens eller dennes fa-
miljs bruk till den del bohagets värde är högst
3 400 euro.

11 §

De som får andel ur dödsbo hänförs till tre
skatteklasser:

I. arvlåtarens make, barn, makes barn, ad-
optivbarn, fader, moder, adoptivföräldrar och
bröstarvinge till hans barn eller adoptivbarn
samt arvlåtarens trolovade som erhåller bi-
drag som avses i 8 kap. 2 § ärvdabalken,

II. *arvlåtarens broder, syster, halvbroder
eller halvsyster samt avkomling till hans bro-
der, syster, halvbroder eller halvsyster samt*

III. annan släkting eller utomstående.

Föreslagen lydelse

7 b §

Arvsskatt skall inte betalas för normalt bo-
hag som varit i arvlåtarens eller dennes fa-
miljs bruk till den del bohagets värde är
högst 4 000 euro.

11 §

De som får en andel i ett dödsbo hänförs
till två skatteklasser:

I. arvlåtarens make, *arvinge i rakt uppsti-
gande eller nedstigande led, makes arvinge i
rakt nedstigande led* samt arvlåtarens trolo-
vade i det fall den trolovade får bidrag som
avses i 8 kap. 2 § i ärvdabalken, samt

II. annan släkting eller utomstående.

*Vid tillämpning av 1 mom. anses också de
som står i adoptivförhållande som personer i
uppstigande eller nedstigande led i förhål-
lande till varandra.*

12 §

Från skattepliktig arvsandel får

1) arvlåtarens make och den som bestämmel-
serna om makar tillämpas på enligt 11 §
3 mom. avdra 6 800 euro (*makeavdrag*),

2) sådant barn eller adoptivbarn till arvlåta-
ren eller sådan bröstarvinge till dem som vid
skattskyldighetens inträde inte hade fyllt
aderton år avdra 3 400 euro (*minderårighets-
avdrag*).

12 §

Från den skattepliktiga arvsandelen får

1) arvlåtarens make och den som bestämmel-
serna om makar tillämpas på enligt 11 §
3 mom. avdra 60 000 euro (*makeavdrag*),

2) en sådan *arvinge i direkt nedstigande led
till arvlåtaren som vid dödsfallet var närmast
till arv efter arvlåtaren* och som då inte hade
fyllt 18 år avdra 40 000 euro (*minderårig-
hetsavdrag*).

Vid tillämpning av 1 mom. 2 punkten anses också de som står i adoptivförhållande som personer i nedstigande led i förhållande till varandra.

13 §
Om en arvsandel eller den enligt 12 § beräknade återstoden därav inte uppgår till 3 400 euro, är den befriad från skatt.

13 §
Om en arvsandel eller den enligt 12 § beräknade återstoden därav inte uppgår till 20 000 euro, är den befriad från skatt.

14 §
Arvsskatten betalas i I skatteklassen enligt följande skala:

Den beskattningsbara andelens värde euro	Konstant skattetal vid andelens nedre gräns euro	Skatte-% för den överstigande delen
3 400 — 17 000	85	10
17 000 — 50 000	1 445	13
50 000 —	5 735	16

i II skatteklassen med beloppen enligt skalan fördubblade, och
i III skatteklassen med beloppen enligt skalan tredubblade.

14 §
Arvsskatten betalas i enligt följande skala i skatteklass I:

Den beskattningsbara andelens värde, euro	Konstant skattetal vid andelens nedre gräns, euro	Skatteprocent för den överstigande delen, %
20 000 — 40 000	100	10
40 000 — 60 000	2 100	13
60 000 —	4 700	16

I skatteklass II betalas skatten till dubbelt belopp av skatten enligt skalan.

16 §
Från arvsskatten avdras i de fall som avses i 1 mom. den gåvoskatt, som har betalats tidigare, samt vid ansökan om lagfart på fastighet erlagd stämpelskatt, om denna inte tidigare har avdragits från gåvoskatten.

16 §
Från arvsskatten avdras i de fall som avses i 1 mom. den gåvoskatt som har betalats tidigare samt vid ansökan om lagfart på fastighet betald stämpelskatt, om denna inte tidigare har dragits av från gåvoskatten. Om gåvoskatten överstiger arvsskatten återbärs den överskjutande delen inte.

19 §
Gåvoskatt betalas inte för
1) normalt bohag som är avsett för gåvotagarens eller hans familjs personliga bruk, till den del gåvans värde inte överstiger 3 400 euro,
2) sådant som någon använt för annans uppfostran eller utbildning eller till annans underhåll eller annars gett annan för dessa ändamål i sådan form att gåvotagaren inte har möjlighet att använda det bortgivna beloppet till andra ändamål eller för

19 §
Gåvoskatt betalas inte för
1) normalt bohag som är avsett för gåvotagarens eller hans familjs personliga bruk, till den del gåvans värde inte överstiger 4 000 euro,
2) sådant som någon använt för annans uppfostran eller utbildning eller till annans underhåll eller annars gett annan för dessa ändamål i sådan form att gåvotagaren inte har möjlighet att använda det bortgivna beloppet till andra ändamål eller för

Gällande lydelse

3) annan gåva vars värde understiger 3 400 euro, dock så att om gåvotagaren inom tre år av samma givare får flera sådana gåvor, skall för dessa betalas skatt när deras sammanlagda värde stiger till minst det nämnda beloppet.

Föreslagen lydelse

3) annan gåva vars värde understiger 4 000 euro, dock så att om gåvotagaren inom tre år av samma givare får flera sådana gåvor, skall för dessa betalas skatt när deras sammanlagda värde stiger till minst det nämnda beloppet.

19 a §

Gåvoskatten betalas enligt följande skala i skatteklass I:

Den beskattningsbara andelens värde, euro	Konstant skattetal vid andelens nedre gräns, euro	Skatteprocent för den överstigande delen, %
4 000 — 17 000	100	10
17 000 — 50 000	1 400	13
50 000 —	5 690	16

I skatteklass II betalas skatten till dubbelt belopp av skatten enligt skalan.

21 §

Vad ovan i 9, 10, 11, 14 och 15 §§ är stadgat angående arv och testamente, gäller i tillämpliga delar med avseende på gåva.

21 §

Det som föreskrivs i 9—11 och 15 § om arv och testamente gäller även om gåva.

Denna lag träder i kraft den 20 .
Lagen tillämpas när skattskyldigheten har inträtt efter lagens ikraftträdande.

Har det första dödsfallet som avses i 17 § inträffat innan denna lag trädde i kraft och det sista efter det att lagen trädde i kraft, och är släktskapsförhållandet det mest avlägsna i det dödsfall som inträffat efter ikraftträdandet, skall skatten betalas till minst det belopp som med anledning av det dödsfall som inträffade före ikraftträdandet skulle ha betalats enligt de bestämmelser som gällde vid tidpunkten för dödsfallet.

I det fall gåvoskatten på en gåva som getts innan lagen trädde i kraft överstiger den skatt som enligt 20 § skall betalas för gåvan och en gåva som getts efter att lagen trädde i kraft, återbärs skatten inte.